

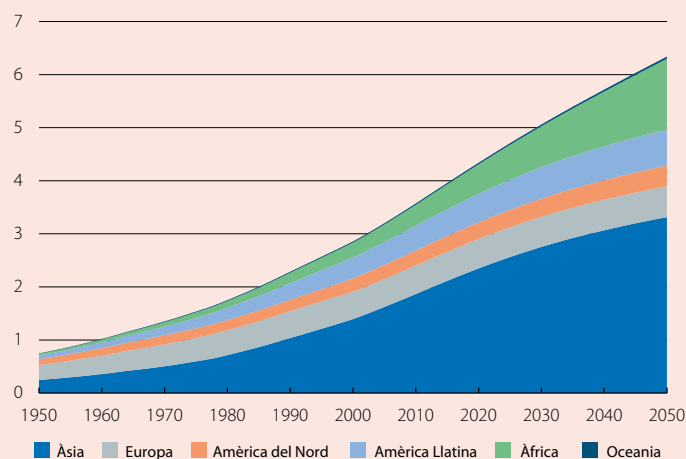
EL MOMENT DE LES CIUTATS

Cap a una urbanització creixent del món

Al final del segle XIX, Arthur Conan Doyle, el creador de Sherlock Holmes, va escriure un article que difícilment associaríem amb el celeberrim detectiu: «La distribució geogràfica de l'intel·lecte britànic», en el qual feia un inventari del que anomenava «britànics eminents» i se sorprenia en descobrir que 235 de les 824 personalitats identificades eren londinenques: malgrat representar, només, el 7% de la població britànica, Londres contribuïa amb gairebé un terç a la producció de talents del Regne Unit. No es tracta d'una anècdota antiga de l'època victoriana. Sobre la base d'estadístiques contemporànies, les dades de distribució del capital humà a les ciutats dels EUA no deixen lloc per a massa dubtes: com més gran és la dimensió de la ciutat, més elevada és la proporció de població amb estudis superiors. Així, mentre que, a la conurbació Nova York-Newark-Nova Jersey (amb una població activa de 10,5 milions de persones), el 41,7% de la població activa té formació universitària, el percentatge cau en 10 p. p. quan les ciutats se situen a la franja de menys d'un milió de persones de població activa.

Població urbana per continent

(Milers de milions d'habitants)



Font: CaixaBank Research, a partir de dades de les Nacions Unides.

Per a un economista, el fet que una ciutat acumuli més capital humà que una altra de més petita té com a implicació probable que la seva productivitat sigui més alta. O, en termes agregats, que existeixi una elevada correlació entre la taxa d'urbanització (és a dir, el percentatge de la població del país que viu en ciutats) i el grau de desenvolupament. Segons les dades de les Nacions Unides, això és efectivament així: els països de rendes altes i mitjanes presenten, de mitjana, el 80% i el 60% de població urbana, respectivament, i els de rendes baixes, el 30%. Si a aquesta relació s'afegeix el fet que, el 2007, la població urbana mundial va superar la rural per primera vegada a la història i que, en el futur, s'espera el manteniment d'aquesta tendència cap a la urbanització, el diagnòstic sembla clar: anem cap a un món més urbanitzat i més pròsper.

Aquesta economia del futur, diguem que cap al 2050, confirmarà que, en 100 anys, s'haurà produït un gir total, ja que,

segons les projeccions de les Nacions Unides, si, el 1950, dues tercers parts de la població eren rurals, el 2050, dues tercers parts seran urbanes. És el resultat del fort creixement de la població urbana: entre el 2014 i el 2050, la taxa anual de creixement de la població urbana als països menys avançats doblarà la de la població total i la quadruplicarà als països avançats. Per descomptat, el gros de l'augment de la urbanització es donarà a Àsia i a Àfrica, que acumularan el 90% de l'increment. El 2050, la meitat de la població urbana mundial es concentrarà a Àsia (el 25% a la Xina i a l'Índia) i el 21% a Àfrica.

Canviarà molt la tipologia de ciutat? Anirem cap a un món de megaciutats? Segons les Nacions Unides, la distribució del futur serà similar a l'actual, tot i que amb una major tendència a les grans aglomeracions. Així, situats en aquest cas en un horitzó temporal una mica més proper, el 2030, el percentatge de la població urbana que viurà en megaciutats (és dir, les que tinguin més de 10 milions d'habitants) serà del 14,4% de la població urbana total, una mica per damunt de l'11,7% del 2014. El 2030, hi haurà 41 megaciutats, de les quals quatre seran europees: per rànquing de població, Istanbul, Moscou, París i Londres. La població urbana que viurà en la categoria de grans ciutats (de 5 a 10 milions d'habitants) passarà del 7,7% actual al 8,6%, i del 21,3% al 22,3% a les ciutats mitjanes (d'1 a 5 milions d'habitants). En canvi, les àrees menors, d'un milió d'habitants o menys, concentraran una mica menys de població: si, el 2014, la taxa era del 59,3%, el 2030, serà del 54,7%.

El fenomen de la urbanització, per tant, és rellevant i ho serà encara més en el futur. En aquest context, entendre bé quins són els fenòmens econòmics que condueixen al creixement urbà és central. La justificació que es dona a l'existència de les ciutats des del punt de vista de l'economia és que la localització de persones i d'activitats es produeix perquè els beneficis de l'aglomeració superen els costos. Feta aquesta asseveració general, cal dilucidar molts altres aspectes. En particular, en els següents articles d'aquest Dossier, s'analitza de forma detallada com es generen les economies d'aglomeració, és a dir, els increments de produc-

tivitat que es produeixen en augmentar la densitat de població (vegeu «Les claus de la ciutat del futur»), i també quins són els costos que comporten (vegeu «Els costos de viure a la ciutat: les deseconomies d'aglomeració»). També s'aprofundeix en un mercat especialment rellevant per al creixement urbà, el laboral, en què les economies i les deseconomies d'aglomeració s'equilibren (vegeu «El factor urbà del mercat laboral»).

Cap d'aquestes anàlisis és trivial, perquè l'economia urbana presenta un grau de complexitat notable, en especial quan existeixen fenòmens que afecten conjuntament els beneficis i els costos. Aquest és el cas d'una dinàmica que ha anat a més en les últimes dècades, la del canvi tecnològic (en particular, el desenvolupament i la difusió de les tecnologies de la informació i la comunicació). Les noves tecnologies poden facilitar un patró espacial diferent del tradicional. En particular, podrien estar disminuint els avantatges de les economies d'aglomeració, però també podrien estar reduint, paral·lelament, alguns dels seus costos. En els casos del millor aprofitament de les noves tecnologies, caldria esperar que ampliïn el ventall d'opcions personals sobre on residir i on treballar en un grau que no s'ha donat mai abans.

Tot aquest exercici intel·lectual és ineludible, perquè el creixement urbà importa, i no solament per si mateix, sinó també pels seus vincles amb l'avanç de l'activitat a nivell agregat. Per exemple, Hsieh i Moretti (2015) consideren que les restriccions a l'oferta d'habitatge als EUA entre el 1964 i el 2009, per la via de la reducció de la mobilitat laboral, van reduir el 0,3% el creixement mitjà anual, la qual cosa equival a un impacte acumulat en 35 anys del 13,5% del PIB.¹

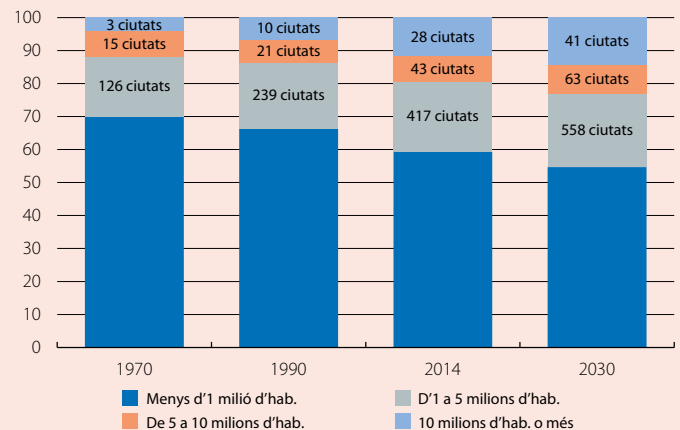
Conan Doyle probablement tenia raó quan se sorprenia per la concentració del talent al Londres victorià. Ara toca anar més enllà de la constatació i avançar en la comprensió del fenomen urbà amb l'instrumental dels economistes. Perquè, en definitiva, a les ciutats viu, treballa i es relaciona una part cada vegada més important de la població. A més a més, són llocs on la productivitat és elevada, tot i que l'aglomeració també implica costos. Així mateix, és probable que les noves tecnologies afavoreixin nous equilibris entre les economies d'aglomeració i els costos associats a la densitat. I tot plegat, sumat, té un efecte que supera l'àmbit econòmic local i arriba al nivell agregat. Probablement, és el moment de les ciutats. I, per tant, el moment de l'economia urbana. Passin i llegeixin: visitin els articles d'aquest Dossier com si fossin barris d'una urbs i albirin per què les ciutats també han de ser objecte de l'anàlisi dels economistes i de l'interès del lector ben informat.

Àlex Ruiz

Departament de Macroeconomia, Àrea de Planificació Estratègica i Estudis, CaixaBank

Distribució de la població urbana per dimensió de ciutat

(% total de la població urbana)



Font: CaixaBank Research, a partir de dades de les Nacions Unides.

1. Vegeu Hsieh, C. i Moretti, I. (2015), «Why Do Cities Matter? Local Growth and Aggregate Growth», NBER Working Paper, núm. 21154.